



El sometent de Montblanc en l'inici de la II República

Josep M. Contijoch Casanovas



● El sometent de Montblanc ● en l'inici de la II República

● Josep M. Contijoch Casanovas
● Muralla Sant Francesc 48
● 43400 Montblanc

Paraules clau: sometent, seguretat pública, 1931

Abstract:

Nota sobre els membres que integraven el cos del sometent armat del terme de Montblanc l'any 1931 (inclosos els nuclis de la Guàrdia dels Prats, Lilla i Prenafeta).

Noticia del cuerpo armado del sometén del término de Montblanc el año 1931.

Els orígens del sometent

Els fonaments històrics de la força armada del sometent, del Principat de Catalunya, cal cercar-los als segles XI, XII i XIII, coincidint amb els inicis i el desplegament del moviment i les lleis de la pau i treva. Efectivament, quan la pau i treva, al llarg del segle XII, passa a esdevenir una pau pública en mans de l'autoritat del comte de Barcelona, les infraccions per accions de violència tenen penes materials, imposades per l'autoritat pública. Per tal de fer complir aquests preceptes, el comte delega el seu poder de manteniment de l'ordre públic en els veguers territorials. El veguer, aleshores, organitza una força popular, per a la persecució dels lladres i malfactors: és l'anomenat "Sagramental", que cal entendre'l com a sinònim del "sometent". De fet, el mot "sometent", deriva del so que emet les campanes d'una vila, quan aquesta convoca el sagramental, i el "movilitas". Tota aquesta reglamentació del Sometent, la recull el gran jurista Jaume Callís, en el seu tractat "De pace et treuga et de sono emisso", editat a Barcelona el 1513.

Les normatives del sometent o sagramental foren recollides en les compilacions de les "Constitucions y Altres Drets de Cathalunya" de 1588 i 1704. De fet, aquesta força de manteniment de l'ordre públic es va mantenir viva fins a l'extinció de l'Antic Règim, encara que la seva puixança fou, sens dubte, ben viva a l'època medieval.¹

¹ La bibliografia sobre el sometent català és diversa. A nivell general hem d'esmentar la monografia de Jaume Peres Unzueta, *El sometent a través de la història*. Barcelona, 1924, per l'època

Durant les guerres carlines del segle XIX va decaure possiblement per a no decantar-se a un o altre bàndol, però fou refet el 1855 a instàncies dels grans propietaris per a combatre novament el bandolerisme. En aquesta època se'l conegué com "sometent armat de la muntanya de Catalunya" i adoptà el lema "*Pau i sempre pau*". L'any 1877, va publicar la revista *Paz y Tregua*, redactant-se en castellà fins els temps de la Segona República. A partir d'aleshores s'edità amb el nom de *Pau i Treva*.

A causa del seu important paper en la tercera guerra carlina, els governs de Madrid el veieren com una eina atractiva per auxiliar a l'ordre públic. Arribant a uns moments dramàtics que als sometents de les ciutats, probablement ensarronats, els feren fer una feina que no era precisament aquella per a la qual s'havia creat, que fou la de posar-se al servei de la política, en fets talment com combatre les vagues del 1917 i les revoltes socials dels anys 1909 i el 1921. Durant la dictadura de Primo de Rivera es va estendre a tot l'Estat.

El sometent montblanquí de 1931

En una guia d'aquesta institució, editada a Barcelona a l'any 1931, es relacionen els integrants del sometent català. És un volum de prop de 600 pàgines coordinat pel secretari Isidoro Garcia Castaño. A la primera pàgina hi trobem una entrada triomfal: "*A consecuencia del esplendido triunfo obtenido por los partidos republicanos en las elecciones municipales celebradas el 12 de abril, a los dos días, o sea el 14 de dicho mes, nombrándose el siguiente Gobierno provisional:*"; i segueix amb la llista del govern que presidia aleshores Niceto Alcalá-Zamora i en la que hi figuraven els catalans Marcel·lí Domingo i Nicolau D'Olwer. Les il·lustracions que s'intercalen són manifestament republicanes. La relació nominal és ordenada alfabèticament i per poblacions, hi consten més de 40.000 integrants distribuïts per partits. A la Conca se censen 1.154 membres. I en el terme de Montblanc hi figuren 148 afiliats (un 12,8%).

Pel que fa a la comarca, els districtes equivalen als municipis, les llistes es publicaven consignant a l'inici de la relació els responsables dels caps de partit i de districte, seguits de la resta de personal, fent-hi constar el seu domicili i ocupació.

La dedicació a la terra és la principal entre els sometentistes, segueixen els oficis relacionats amb els serveis, i els vinculats a la indústria són testimonials.

medieval i moderna vegeu Jacobus Callis, *De pace et tregua et de sono emissio*, Barcelona, P. Posa, 1513; Constitucions y altres drets de Catalunya, Barcelona, P. Martí, 1704 i Víctor Ferro, *El dret públic català fins al Decret de Nova Planta*, Vic, 1995. A nivell local, els articles de Josep Clara, "La mobilització del franquisme rural. La reorganització del sometent a la província de Girona", *Estudis d'Història Agrària (Barcelona)* 16 (2004), ps. 39-64, i Jaume Pastells, "Una visió del sometent", *Quaderns de Sils (Sils)* 14 (1993) ps. 14-15.

AÑO XXXI

ENERO DE 1907

Núm. 1

PAZ Y



TREGUA

BOLETIN

OFICIAL

DEL CUERPO DE SOMATENES ARMADOS DE CATALUÑA

SE PUBLICA UNA VEZ AL MES. — Dirección: Escudellers, n.º 6, pral. 1.ª, Barcelona.

SECCION OFICIAL

SERVICIOS PRESTADOS POR LOS SOMATENES EN 1906.

Durante el año que acaba de transcurrir, los Somatenes armados de Cataluña, han prestado los servicios que se expresan en la relación que a continuación se inserta:

Los actos que con tanta abnegación como desinterés han realizado los individuos que pertenecen a nuestra legendaria institución, prueban de una manera evidente que estos hombres que tanto se distinguen por su amor al orden y constantes deseo de velar por la pública tranquilidad, cumplen notablemente la honrosa misión que su Reglamento les confía; y por su loable comportamiento, han merecido que S. M. haya recompensado con cruces de Beneficencia y del Mérito Militar, alguno de aquellos hechos más sobresalientes; que las autoridades les hayan dirigido, por escrito, sus más entusiastas plácemes, y que las personas honradas les tributen un caluroso aplauso.

La Comisión organizadora del Instituto, con su Presidente, cumple también el grato deber de manifestar, con cuánta complacencia ha visto la labor de los Somatenes durante el año último, por lo cual envía a todos las gracias más expresivas, y les significa que tiene la convicción profunda de que continuarán, como hasta aquí, siendo una garantía de la paz y un defensor firme de la propiedad y de la familia dentro de la región catalana.

El Comandante General,
MANUEL RUIZ RANCO

RELACION QUE SE QUITA

Capturas.

Por ladrones.	102
Por asesinos y causantes de heridas.	28
Por causar daños a la propiedad.	13
Por indocumentados y sospechosos.	9
Por usar armas prohibidas.	4

Por perturbadores del orden público.	3
Por infringir la ley de caza y pesca.	7
Por pastoreo abusivo.	13
Por monederos falsos.	1

Auxilios prestados.

A las autoridades.	20
Incendios extinguidos.	54
Vidas salvadas de muerte inminente.	4
Otros servicios humanitarios.	47
Servicios extraordinarios de guardería rural.	41
Levantamiento de cadáveres.	7
Ganado recuperado y devuelto a sus dueños.	3

REVISTA REGLAMENTARIA.

Cumpliendo lo dispuesto en el Reglamento del Instituto, los señores auxiliares de la Comisión organizadora, han dado principio a pasar la revista, a los Somatenes de sus respectivos partidos, habiéndola girado hasta la fecha, los siguientes:

Teniente Coronel, D. Narciso de Fonsdeviela.

El día 13 del actual, pasó revista al Somaten de Pedralbes, habiendo concurrido al acto el Cabo del partido D. José Pons Arola y el Alcalde de Sarrià D. Carlos Xiró.

Comandante D. Alejandro Billón.

El 7 de Enero, revistó el Somaten de Gerona, el 12, el de San Martiwell, y el 13, los de San Juan de Mollet y Madremans.

Capitán D. Dionisio Terol.

El día 6 del mismo mes, revistó a los Somatenes de Freixanet y Vilagrass; el 7 los de Portell y Estaras; el 8 los de Mauresana y Olinjas; el 12 los de Ossó y Pallargas; el 13 los de Florejachs y Guisona; el 14 los de San Guim de la

Descripció dels serveis fets pels Somatenes (ARXIU COMARCAL DE LA CONCA DE BARBERÀ)

SECTOR PRIMARI (105) (71 %)

- Pagès: 82
- Propietari: 23

SECTOR SECUNDARI (6) (4%)

- Corder: 1
- Industrial: 3
- Moliner: 1
- Serraller: 1

SECTOR TERCARI (36) (24%)

Serveis

- Advocat: 1
- Banquer: 1
- Barber: 1
- Escrivent: 3
- Empleat: 4

- Farmacèutic: 1
- Forner: 2
- Judge: 1
- Manescal: 1
- Merge: 2
- Procurador: 2

Comerç i transports

- Carreter: 2
- Comerciant: 11
- Botiguer: 1
- Cafeter: 1

Altres

- Rendista: 2

NO CONSTA 1 (1%)

TOTAL : 148

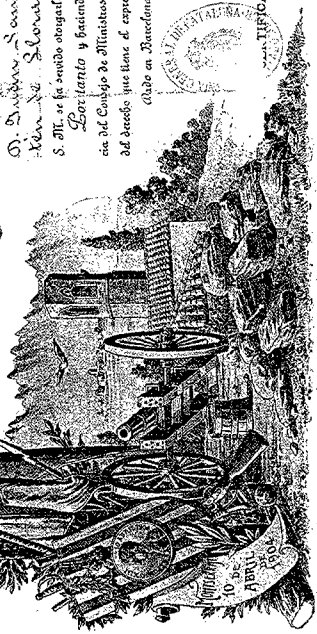
Els homes vinculats a la terra (pagesos i propietaris) són el grup més nombrosos. Recordem que tots els integrants del sometent havien de posseir llicència d'armes, l'escopeta era també imprescindible pels caçadors.

En els primers capítols de la guia s'inclou: el reglament, la disposició del Ministeri de Justícia ordenant l'organització del cos, un breu resum històric de la institució, detall de senyeres i medalles, una relació de morts i ferits en acte de servei, acabant amb una referència de documents relacionats amb l'organisme, com un capítol que explica la manera com s'havien de fer els atestats oficials. Les funcions del cos del sometent eren de fer complir la llei en l'àmbit rural, evitar roboratoris en el camp i en els nuclis urbans, perseguir delinqüents i sospitosos, furtius de caça i pesca, ajudar en l'extinció d'incendis i altres catàstrofes (aiguats) i donar suport a les autoritats locals.

Capitán General de Cataluña
D. MANUEL DELGADO Y ZULETA
 INSPECTOR GENERAL DE LOS SOMATENES

Loz quanto en obsequio de la real cédula en el Real Decreto de diez de Abril de mil novecientos cuatro, creando una Medalla de honor para conmemorar el solemn acto de la proclamación de Nuestra Señora de Montserrat como Patrona de los Somatenes de Cataluña; y atendiendo á las circunstancias que concurren en O. D. D. *Santissima Señora Señora del Seno de* *San de Sordid*

S. M. se ha servido otorgarle la referida Medalla por tanto y haciendo uso de los facultades que me confiere la Real Orden de la Real Academia de Militares, fecha de diez de Mayo del mismo año, expido el presente como justificante del derecho que tiene el expresado señor á usar la citada condecoración, ántes en Barcelona á treinta de Agosto de mil novecientos cuatro.



Se ha servido otorgarle la referida Medalla conmemorativa de la proclamación del patronato de Nuestra Señora de Montserrat expido á favor de O. D. D. *Santissima Señora Señora*

Diploma de concessió de medalla als membres distingits per les seves accions (ACCB)

Apèndix: Membres del sometent de Montblanc (1931)

Membres amb graduació

- Caporal de districte: Josep Contijoc Carol,² industrial
- Sotscaporal de districte: Ramon M. Foraster Homs, propietari
- Caporals locals: Salvador Cendrós Ferrer, propietari; Joan Soler Queralt, propietari de Lilla.
- Sots-caporals locals: Joan Guasc Penedès, propietari de Lilla; Marcel·lí Rosic Roig, propietari.

Membres sense graduació

Salvador Abelló Moià		Industrial
Caietà Alberto Carlomagno	Lilla	Propietari
Josep Alfonso Andreu		Procurador
Pau Alsina Torroella		Pagès
Francesc Amorós Jofré		Botiguer
Antoni Amorós Sugranyes		Comerciant
Pau Andreu Cavaller	Lilla	Pagès
Eugeni Anglès Foguet	La Guàrdia dels Prats	Pagès
Josep Anglès Francesc		Pagès
Josep Anglès Rosselló	La Guàrdia dels Prats	Pagès
Joan Bargalló Llaveria		Pagès
Joan Bover Cavaller	Lilla	Pagès
Pere Bover Cortès	Lilla	Pagès
Joan Bover Iborra		Pagès
Antoni Bover Pérez		Pagès
Ramon Briansó Soler		Pagès
Josep Cavaller Rosselló		Pagès
Baldomer Campdepadrós Puig		Propietari
Camil Castellet Soler	Lilla	Propietari

² Anys més tard fou substituït per Màrius Pedrol Vellver, assassinat el 1936.

Josep Cendra Oliver		Pagès
Antoni Cervelló Armengol	Lilla	Pagès
Antoni Cervelló Cavaller	Lilla	Propietari
Pau Cervelló Cavaller	Lilla	Propietari
Josep Cervelló Garriga	Lilla	Propietari
Ferran Chaparro Papiol		Propietari
Pere Comes Cases		Empleat
Francesc Contijoc Grinyó		Industrial
Antoni Cortès Copons	Lilla	Empleat
Pere Cortès Copons	Lilla	Pagès
Josep Cortès Gavarró		Pagès
Anton Cortès Rodon	Lilla	Pagès
Magí Cortès Rosic	Lilla	Pagès
Joan Dalmau Sabater		Propietari
Manuel Delgado de Torres		Metge-dentista
Ramon Domingo Solanes		Pagès
Joan Dolcet Guasc	Lilla	Pagès
Ibo Ferrer Ferrer		Comerciant
Antoni Ferrer Cendra	Lilla	Pagès
Camil Figueres Miró		Propietari
Ramon Figueres Miró		Propietari
Martí Figueres Solanes		Pagès
Josep Foguet Garriga		Pagès
Josep Folc Boada		Pagès
Ramon Folc Dalmau		Pagès
Jaume Foraster Aldomar		Advocat
Ramon Ferrater Calvet		Propietari
Agustí Fornell Sabater		Propietari
Jaume Francesc Anglès	La Guàrdia dels Prats	Pagès
Francesc Francesc Vilà	La Guàrdia dels Prats	Pagès
Francesc Garriga Pons		Rendista
Josep Garriga Pons		Rendista
Francesc Gaia Cendra		Comerciant

Salvador Gomà Soler		Comerciant
Joan Gondolbeu Castanyer		Comerciant
Josep Guarro Figuerola		Comerciant
Joan Guasc Batet	Lilla	Pagès
Josep Guasc Tous		Comerciant
Joan Güell Magrinyà	Lilla	Pagès
Josep Iborra Llord		Propietari
Joan Iborra Miret		Propietari
Vicenç Iborra Moix		Propietari
Magí Iborra Vilalta		Carreter
Ferran Jover Casanoves		Comerciant
Marcel·lí Jover Foguet		Cafeter
Lluís Lafebre Iborra	La Guàrdia dels Prats	Pagès
Antoni Llord Martorell		Pagès
Josep Magrinyà Martí		Pagès
Josep Magrinyà Mateu		Pagès
Pau Magrinyà Torres		Pagès
Ermenegild Martí Anglès	La Guàrdia dels Prats	Pagès
Josep Martí Oliva		Pagès
Joan Martorell Montseny		Pagès
Joan Martorell Roca		Forner
Jaume Masalles Camps		Manescal
Josep Mestres Soler	Lilla	Pagès
Joan Mestres Soler	Lilla	Pagès
Joan Moix Batet	Lilla	Pagès
Ramon Moix Soler	Lilla	Pagès
Antoni Moix Torres	Molí del Castellví	Pagès
Felip Moix Vinyes	Molí del Pere	Moliner
Pere Moliner Giner		Escrivent
Josep Montalà Boada		Pagès
Alfons Montalà Cardó	Mas Gassol	Pagès
Alfons Montalà Figuerers	Barceloneta. -Prenafeta	Pagès
Josep Monmany Ferrer		Procurador

Ramon Munt Cortès		Pagès
Vicenç Navarro Navarro		Serraller
Josep Oller Camí		Pagès
Ramon Pallàs Palau	Picamoixons	Comerciant
Josep M. Pàmies Torres		Exportador vins
Joan Panadès Morató		Pagès
Tomàs París Vila		Comerciant
Julià Pasqual Bargalló		no consta
Agustí Pedrol Poblet		Propietari
Salvador Pedrol Poblet		Jutge
Pere Poblet Pinyol		Pagès
Pau Porta Boada		Pagès
Francesc Porta Virgili	Lilla	Pagès
Joan Pujades Fabregat		Farmacèutic
Enric Pujades Font		Empleat
Eduard Riba Tibau	Lilla	Pagès
Ramon Riba Tibau		Pagès
Lluís Roca Amenós		Pagès
Pere Rodón Gassol		Propietari
Jaume Rosselló Lafebre	La Guàrdia dels Prats	Pagès
Antoni Rosselló Palau		Pagès
Ramon Rosselló Soberano		Pagès
Josep Roset Aixalà		Pagès
Antoni Roset Pijoan		Pagès
Josep Rosic Vallverdú		Pagès
Francesc Sabater Comes		Empleat
Valentí Sabater Copons		Pagès
Josep Sabater Vilella	Mas de l'Oncllet	Pagès
Joan Sabater Vinyes	Mas Nou	Pagès
Francesc Sanahuja Cortés		Pagès
Joan Santfeliu Santromà		Banquer
Josep Sans Pedrol		Pagès
Joan Sans Pedrol		Barber

Bonaventura Sans Vinyes		Pagès
Joan Segura Bartolí		Corder
Joan Serra Gisbert		Escrivent
Joan Solanes Tibau		Pagès
Antoni Solanes Tous	Barceloneta (Prenafeta)	Pagès
Martí Solanes Tous		Pagès
Pere Solanes Tous		Pagès
Andreu Soler Giner		Pagès
Josep Soler Magrinyà	Lilla	Pagès
Joan Soler Mestres		Pagès
Andreu Soler Soler		Pagès
Josep Sobirà Feliu		Merge
Ermengol Sugranyes Martí	La Guàrdia dels Prats	Pagès
Josep Sugranyes Martí	La Guàrdia dels Prats	Pagès
Joan Teixidor Vives		Pagès
Josep Tomàs Guarro		Propietari
Joan-Baptista Torner Queralt		Pagès
Josep Torrelles Soler		Forner
Josep Torres Moix		Pagès
Josep Vallès Puigverd		Pagès
Martí Valls Querol		Administratiu
Lluís Vellver Callau		Carreter
Francesc Vilà Jaume	La Guàrdia dels Prats	Pagès
Ramon Vilella Magrinyà	Lilla	Pagès

Dades de l'estudi

Rebuda, gener del 2006; acceptació, març del 2006; supervisió, Consell de Redacció.